

„Side“ lugupeetuid tellijaid,

kelle tellimiseaeg I. pooleaastaga lõpeb,
palutakse

tellimist võimalikult
kiiremalts uuendada,
et „Side“ saatmises vahet ei tuleks.

„Side“ maksab aastas: 200 mrk., poolesaastas: 100 mrk., üksiknumber 15 mrk.

„Side“ tellimisi võtavad vastu kõik vabariigi postkontorid, postiagentuurid, riigi- ja omavalitsusteenijaskonna kulseorganisatsioonide ning nende osakondade juhatused, raudteede tarvitajateühisuste kaupl., raudteejaamad jne.

„Side“ talitus ja toimetus:

Tallinnas, Tehnika tänav 16-c.

— — —

Telefon 221.

EESTI RAUDTEELASTE TARVITAJATEÜHISUS

PEAKONTOR: Tallinnas, Telliskivi 24, omas majas
Telefon: Balti 283, linna 10-87.

Liikmeid — 4000.

Kauplusi — 17.

Ühisuse omad kapitalid 8.500.000.

Kauplused Tallinnas:

Toiduainete-kauplused: 1. Baltijaama taga; 2. Telliskivi 23; 3. Vana Kalamaja 20; 4. S. Ameerika 15; 5. Falkpargi 14.

Lihakauplus: Telliskivi tän. 24, omas majas.

Saapa- ja toiduainete-kauplus: Kopli 20.

Toiduainete-kauplused: 1. Nõmmel, S. Pärnu mnt. 48; 2. Tapal, Lai tän. 5; 3. Narvas, Joala t. 11/18; 4. Sondas, Hammerbergi majas; 5. Kohtlas, Ontoni majas.

Vagun-kauplused liiguvad: Tallinna—Irboska—Narva—Haapsalu—Paldiski ja Sonda—Mustvee liinidel. — Ühisuse liikmeks võetakse kõiki raudteeteenijaid ja töölisi ning nende perekonna-liikmeid.

.....

Raudteelane, kes oma ühisusest kaupu ei osta, on enese vaevaga teenitud raha vaenlane.

Mida varem see arusaamine tarvitajale selgeks saab, seda kasulikum tema enesele, kui ka üldrahvamajandusele.

Astudes ühisuse liikmeks ja ostes tarvitaminevad kaubad ühisuse kauplustest, aitate koguda ühiskondlikku vara, mis pandud teie heakäekäigu parandamise teenistusse teie soovide kohaselt.

SIIDE

Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu häälekandja.

Toimetuse kolleegium: **A. Lepp** (üldriigiteenijad – kolleeg. esimees), **J. Koff** (post), **J. Rukki** (raudtee – kolleeg. sekretär), **A. Michelson** (vastutav toimetaja).

Tellimise hinnad:
Aastas postiga . . . Mk. 200.—
Poolaastas . . . . . „ 100.—
Üksiknumber
15 mk.

Ilmub 1–2 kord kuus
Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudtee laodes, Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliitu kuuluvate organisatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohtil.
Toimetus ja talitus:
Tallinna, Tehnika t. 16-e. Telefon: Balti keskaam 221.

Kuulutuste hinnad kuus:
Terve lehekülge Mk. 3000.—
Pool lehekülge „ 1500.—
Veerand „ „ 750.—
Kaheksandik „ „ 400.—
Tekstis 50 prots. kallim.

Nr. 11

Juuli 1927 a.

IV. aastakäik.

Olgem valvel põhiseaduse kaitseks.

„Põhiseadus on vankumatuks juhteks riigikogu ning kohtu ja valitsusasutuste tegevuses“, nii lausub põhiseaduse 86. paragrahv. Pangem tähele, esimesele kohale on asetatud just riigikogu ja see on ka täiesti arusaadav, sest kui juba seadusandev asutus ise põhiseadust ei austa, kuidas võib siis nõuda, et teised seda teeksid. Ometigi oleme nii kaugele jõudnud, et seisame küsimuse ees, mis teha, et sundida riigikogu ja selle juhatust austama põhiseadust.

Riigiteenijad teavad kõik, kuidas kevadisel seaduste „üleujutuse“ hooajal rgk. vastu võeti perekonnaabiraha seaduse muutmise seadus, milles esinesid vasturääkivused üksikute paragrahvide vahel. Riigikogu juhatus leidis, et tema sarnast seadust välja kuulutada ei või ja otsustas sellepärast selle tegemata jätta. Oma otsuse kandis juhatuse ette Rgk., kes selle vaikides heaks kiitis. Nii lühidalt asjaolud. Nüüd seisame aga küsimuse ees, on sarnane talitus seaduslik?

Põhiseaduse § 53 ütleb: „Riigikogu poolt vastuvõetud seadused kuulutab välja Rgk. juhatuse“. Missugused seadused loetakse Rgk. poolt vastuvõetuks, seda selgitab Rgk. kodukorra § 57 järgmiselt: „... Seadus loetakse Rgk. poolt vastuvõetuks, kui kõik redaktsiooni kohta tehtud ettepanekud on Rgk. poolt hääletamisega ära otsustatud. Seadused, mis Rgk. on otsustanud vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata, loetakse vastuvõetuks peale sellekohase otsuse tegemise kolmanda lugemise lõpul.“ Kõik need eeldused sellel seadusel olid olemas ja nii oli Rgk. juhatuse kohustatud selle välja kuulutama kodukorra § 58 ja põhisead. § 53 põhjal, kui ei oldud

algatud tema väljakuulutamise seismapanekut põhiseaduse § 30 põhjal (s. o. selleks, et seadust viia rahvahääletusele). Et viimast teed väljakuulutamise seismapanekuks tarvitatud ei oldud, siis puudus Rgk. juhatusel igasugune seaduslik alus väljakuulutamise loobumiseks. Rgk. enda mure on korraldada oma tööd nii, et tema poolt vastuvõetud seadustes vasturääkivusi ei saaks olla. On aga seadus kord tarvilises korras vastu võetud, siis tuleb ta välja kuulutada. Seda oli sunnitud konstateerima ka kohtuminister, kes ajakirjanduse andmel vabariigi valitsusele sellekohase ettekandega esines. Tema leidis, et Rgk. juhatuse ainult siis võiks väljakuulutamata jätta Rgk. poolt vastuvõetud akti, kui selles vasturääkivuste tõttu ühtki õigusnormi enam ei leidukski, sest sarnasel kujul polla see akt enam seadus, ehki ta selleks nimetatud, sest iga seadus peab ikkagi mingisuguse õigusliku normina esinema. Kuid ka sellegi juhuse juures tuleb kahelda, sest siis peaks Rgk. juhatusel olema õigus otsustada, kas Rgk. poolt vastuvõetud seadus sisaldab mingisuguseid õigusnorme või ei. Meie arusaamise järgi aga pole tal seda õigust. Riigikogu ülesanne on põhiseaduse järgi seadusandva võimu teostamine, õiguse mõistmine ja seaduste seletamine aga on kohtute ülesanne. Igatahes tohiks selge olla, et käesoleval juhusel Rgk. juhatuse põhiseaduse vastu eksis ja Rgk. kohus oleks olnud sundida teda oma viga parandama. Et seda siiski ei sündinud, siis seisamegi faktiliselt ees, et põhiseadust on jämedalt rikutud ja rikutud just rahvaesituse enda poolt.

See on aga ainult asja põhimõtteline külg. Meie teame, et asi sellega veel sugugi

ei lõppenud. Juhatuse eksituse „parandamiseks“ võttis Rgk. vastu uue seaduse, mis avalikkuses valitsenud arvamise järgi pidi kõrvaldama ainult väljakuulutamatajäänud seadused olnud vasturääkivused, kuna ta muidu sisuliselt eelmisest midagi muutma ei pidanud. Seda suurem oli aga üllatus, kui see „parandatud“ seadus viimaks ilmus „Riigi Teatajas“. Nüüd selgus, et selles eelmisega võrreldes väga suured sisulised muudatused ette on võetud — riigiteenijate kahjuks muidugi! Väljakuulutamatajäänud seaduses esines uues redaktsioonis paragrahv kolmas, mille järgi kõigi riigiteenijate kohta maksuma pandi ühtlane abiraha-norm — 800.— mk. kuus. Uues seaduses puudub see paragrahv kolmanda sisuline parandus aga täiesti ja nii maksab nüüd endiselt edasi senine § 3, mille järgi abiraha normid 400.— 600.— 800.— mk. kuus on, olenedes riigiteenija teenistuskoha asupaigast. Nüüd on asi hoopis komplitseeritud. Kui sarnasel juhusel (kus uus seadus oleks endisest kõrvaldanud ainult vasturääkivused, selle sisuliselt aga muutmata jättes) tegemist oleks olnud põhiseaduse rikkumisega, millel ainult põhimõttelik tähtsus, siis on nüüd uues seaduses ette võetud sisuliste muudatuste tõttu suuresti kannatanud ka osa kodanikkude majanduslikud huvid. Riigikassast kuuldavale lastud arvamiste järgi kaotavat riigiteenijad selle sisulise „paranduse“ tõttu iga aasta 33—40 miljonit marka.

Kuigi iga kodaniku püham kohus on valvata põhiseaduse puutumatus järele, siis sunnib kirjeldatud olukord riigiteenijaskonda eriti endale ülesse seadma küsimust, mis nüüd teha? Kõige pealt küsib küll igaüks endalt, kuidas siis sarnane „parandus“ võimalikuks sai, on see jälle lihtne eksitus või on see juba teaduslikult sündinud?

Meie teades esitati uus seaduseelnõu Rgk. vabariigi valitsuse poolt juba „parandatud“ kujul, kusjuures vastavas seletuskirjas sellele „parandusele“ ka tähelepanu juhiti. Niisama on kuulda, et „paranduse“ küsimust on puudutatud vastavas Rgk. komisjonis. Kõige selle tõttu ei saa meie asuda seisukohale, et riigiteenijate kahjuks tehtud „parandus“ kogemata läbi läinud, ilma et Rgk. liikmed seda märganudki oleks. Iga seaduseelnõu paljundatakse ja antakse igale Rgk. liikmele kätte ühes seletuskirjaga enne seaduse harutamist

plenaaristungil. Nii ei saa ükski neist end vabandada eksitusega. Järelikult peame siis ka järeldama, et nimetatud „parandus“ Rgk. poolt vaikides heaks kiideti. On aga lugu tõesti nii, siis seisamegi küsimuse ees, millise käesoleva kirjutuse algul üles seadsime, nimelt: mis teha, et sundida Rgk. ja selle juhatus austama põhi-seadust.

Kurb on tõesti see meie elu ja olu. Rgk. on rahvaesitusena õigus anda seadusi vabalt oma parema arusaamise ja tundmise järgi, põhiseaduse poolt määratud piires muidugi. Loomulikult oleks ta võinud täiesti seaduslikus korras ära muuta seaduse, mis ta küll kord vastu võtnud, kuid mille otstarbekohasuses ta pärast kahtlema hakkas. Aga ei. Leitakse mingisugune konks, rikutakse jämedalt põhiseadust — ja kõik ainult selleks, et sedasama kätte saada, ainult vaikselt, nii et valija ei teakski, kes nimelt pügas. Mis usk võib püsida kodanikkude Eesti riigisse ja tema tulevikku, kui juba parlament sarnaste asjadega hakkama saab. Kas ei kõla siin irooniana see pühalik deklaratsioon põhiseaduse esimeses paragrahvis, kus lubatakse kõikumatu usu ja vanakumatu tahtmisega luua riiki, mis on rajatud õiglusele ja seadusele ja vabadusele, pandiks praegustele ja tulevastele põlvedele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus. Kas sarnases tegevuses nähaksegi selle edu panti?

Kujutatagu omale kord ette selle riigiteenija meeoleolu, kes teab, et Rgk. poolt on vastu võetud seadus, mis tema kahekolme maimukese toitmise-katmise võimalusi senisega võrreldes kahekordseks tõstab, aga ometi ei saa ta seda kätte, sest — riigikogu juhatus „streigib“ ja Rgk. kiidab seda tagant järele heaks. Kas tõesti arvatakse, et see kõik riigiteenija riigitrudust süvendab? Saadagu ometi kord aru — see on mäng tulega!

Meie pole aga ikka veel leidnud vastust oma küsimusele, mis teha? See vastus võiks olla õige lühikene: Rgk. on rahvaesitus ja temalt võib aru pärida ja teda sundida ainult rahvas. Järelikult tuleks pöörduda rahva poole. Seda on aga kergem öelda, kui teostada. Ometigi ei jää meil üle teist teed. Meie ei tarvitse küll alगतada rahvahääletust Rgk. laialisaatmiseks, nagu ühes naaberriigis hiljuti katset tehti, aga rahva poole peame pöörduma

siiski. Meie oleme rahva teenijad, oleme aga ka ühtlasi intelligentsem, kandvam rahvaklass. See kohustab meid olema valvel rahva saatuse pärast, mis on ühtlasi ka meie saatus. Meie peame tegema kõik, mis

meie võimuses, et avada rahva silmad meie valitseva olukorra kohta. Meie peame leidma ühise keele ja arusaamise põhiseaduse kaitseks.

Demokraat.

Palgavõitluse kroonika.

Käesoleva aasta 1. aprillist maksmapandud uue riigiteenijate palgaseadusega pole rahuldatud alampalgalised ja suurem osa keskmisi ametnikke. Palgaküsimus on meil lahendatud ainult kõrgemate, üle elatismiinimumi palka saajate, ametnikkude suhtes. Teatavasti pole maksma pandud ka valitsuse poolt lubatud teenistusvanustasu ja kõrgendatud perekonnaabiraha. On koguni sellega hakkama saadud, et 9. aprillil s. a. riigikogu poolt vastuvõetud perekonnaabiraha ühtlustamine — kõigile Mk. 800 — valitsuse ettepanekul 20. V. s. a. sama riigikogu poolt teise seadusandlise aktiga anulleeriti.

Kõike seda arvesse võttes on riigiteenijate kutseorganisatsioonid üksmeelselt otsustanud, et palgavõitlus peab edasi kestma. Eestikätt nõutakse, et viibimata maksma pandaks lubatud teenistusvanustasu ja kõrgendatud perekonnaabiraha, sest et uued palgad ilma nende lisatasudeta ei anna mingisugust tegelikku palgakõrgendust riigiteenijate suurele enamusele.

Tuleks ka kohe revideerimisele võtta uus palgaseadus, mis ülepea-kaela riigikassa poolt, ilma organiseeritud riigiteenijaskonna esitusega, oli kokku seatud ja puudulik. Ühtlasi peaks tingimata seadusandlikul teel

ära muudetama riigiteenijate liigitamine ametnikkudeks, vabapalgalisteks ja ülemääralisteks, mis meie demokraatliku riigikorra põhimõtetega kooskõlas pole.

Riigi- ja omaval. teenijate Keskliit, kellele ülemaalsed kutseühingud kohuseks on teinud palgavõitlust kuni organisatsioonide poolt ülesseatud nõudmistele täitmiseni jätkata, on ühenduse loonud naaberriikide riigi- ja omaval. teenijate kutseorganisatsioonide keskkorraldustega, kellel osalt samad küsimused praegu päevakorras. Revjueeritakse ühiselt senist organisatsioonide võitlustaktikat ja otsitakse teid palgavõitluse taktiliste võtete ühtlustamiseks Balti riikide riigiteenijate organisatsioonides. Lõpulikult lahendub see küsimus sügisel, 24.—25. septembril s. a. Tallinnas Balti riikide riigiteenijate organis. II konverentsil, millest osa võtavad Eesti, Läti, Leedu ja arvatavasti ka Poola ja Soome. Konverentsi päevakord on toodud eelmises „Side“ numbris.

Kohe peale konverentsi — septembri lõupäevades — kutsutakse kokku konverentsil vastuvõetud otsuste ratifitseerimiseks riigi- ja omaval. teenijate Keskliidu saadikutekogu ja tehakse otsused teatavaks riigikogule ja valitsusele.

Töökongress Genfis 25. V. — 16. VI. 27.

Versailles'i rahulepingu XIII osa sissejuhatus lausub järgmist:

„Tunnistades, et Rahvasteliidu sihiks on üleilmilise rahu jaluleseadmine ja et see rahu võib ainult sotsiaalsel õiglusel baseeruda;

tunnistades, et laialiste tööliskihvide töötingimised ebaõiglased on, kuna nad viletsust ja puudust esile kutsuvad ja selle tõttu üldist rahu ähvardavat rahulolematust sünnitavad;

tunnistades, et need tingimused viivitamata parandust ja muutmist nõuavad ja et eeskätt tuleb silmas pidada töötundide arvu kindlaksmääramist päeva ja nädala kohta, tööle palkamise viiside reguleerimist, võitlust tööpuuduse vastu, äraelamist võimal-

davate palkade kindlakstegemist, tööliste kinnitamist haiguste ja õnnetusjuhtumiste vastu, laste, alaealiste ja naiste kaitset, pensioni määramist vanaduse puhul, vabalt ühinemise ja ühingute vaba tegevuse õiguse kindlustamist;

tunnistades, et nende põhimõtete mitte tunnustamine ühe ehk teise riigi poolt on takistuseks nende teostamisele teistes riikides,

kõrged lepinguosalsed, olles juhitud õigluse ja inimlikkuse tunnetest ja soovist kehtvat üldist rahu kindlustada, peavad tarvilikuks luua üht alalist organisatsiooni, kelle ülesandeks oleks ülaltähendatud põhimõtete elluviimine.“

Nii sai alguse Rahvusvaheline Tööorga-

nisatsioon, mille liikmeteks kõik Rahwaste-liidu liikmed ja mis Administratiivnõu-kogu järevalve all seisab. Viimane moo-dustatakse 12 valitsuste, 6 tööandjate ja 6 tööliste esitajaist.

Täidesaatvaks orgaaniks on Töõbüroo, mida direktor juhib.

Töõorganisatsiooni põhikirja § 389 alu-sel peetakse tarviduse järgi töökonverentse, kuid mitte vähem kui üks kord aastas. Konverentsile saadab iga organisatsiooni kuuluv riik 4 esitajat: 2 valitsuse, 1 töö-andjate ja 1 tööliste poolt. Peale nende võivad konverentsist veel tehnilised nõu-andjad ja asjatundjad osa võtta.

Käesoleval aastal võtsid konverentsist osa 42 riiki 323 esitajaga, kelledest 139 hää-leõiguslist delegaati ja 184 asetäitjat ja teh-nilist nõunikku oli. Puudusid 18 riigi esi-tajad, nende seas ka Leedu esitus. Konve-rentsi päevakorras seisis 3 küsimust:

1) Tööliste kinnitamine haiguste vastu;
2) Palkade alammäärade meetodide kindlakstegemine ja

3) Ühinemise ja ametiühisuste tegevuse vabaduse õigus.

Esimene küsimus oli teisel (lõpulikul) lugemisel ja selle kohta esitas Töõbüroo konverentsile konventsiooni kavad vastu-võtmiseks. Teine ja kolmas küsimus olid esimesel lugemisel ja nende kohta olid esitatud küsimuslehtede projektid, mis pärast lõpulikku redigeerimist konverentsi poolt pidid saadetama valitsustele vastuse andmiseks. Saadud vastuste alustel küsi-muste kohta oleks Töõbüroo järgmise aasta konverentsile konventsioonide kavad esi-tanud.

Esimese küsimuse lahendamine õnnestus kõige paremini. Võis kohe juba alguses konstateerida, et haiguste vastu tööliste kinnitamise põhimõte on igalpool läbi lõõnud.

Rõhuv enamus saadikutest tunnistas kinnitamise s u n d u s l i k k u s e põhimõtet enesestmõistetavaks. Ainult paari-kolme va-litsuse esitajad pooldasid kinnitamise vaba-tahtlikkuse põhimõtet. Muuseas ka meie valitsus oli põllutööliste kinnitamise vastu, nii et ma olin sunnitud küsimuse selgita-miseks sõna võtma ja ümber lükkama väi-tes, mis valitsuse poolt ette toodi. Lõpu-likul hääletamisel võeti tööstustööliste kin-nitamise konventsiooni kava 85 häälega 9 vastuseismisel vastu. Vastu hääletasid ainult tööandjate esitajad, nende seas ka Eesti oma. Samuti võeti vastu 99 häälega,

ilma et keegi oleks vastu hääletanud, kon-ventsiooni kava, mis üldiseid põhimõtteid haiguste vastu kinnitamise kohta sisaldab.

Teise päevakorra punkti arutamisel tek-kisid tööandjate algatusel suured vaieldused. Tööandjad toonitasid, et palkade alam-määradest võiks rääkida ainult kodustöö-tavate tööliste (Heimarbeiter) suhtes, kuna kõikide teiste tööliste palkade äramäära-mine poolte — tööandjate ja töövõtjate — vaba kokkuleppe asjaks jäägu. Tööliste esitajad vaidlesid sellele vastu ja toetudes tegelikust elust toodud näidetele, tegid sel-geks, kuivõrd tarvilik on kõikide tööliste kohta palkade alammäärad maksuma panna. Viimaks tunnistati vastuvõetuks põhimõte, et palkade alammäärad tulevad kõikide tööliste kohta kindlaks teha ja maksuma panna seal, kus nad kollektiivlepingutega ehk mõnel muul teel reguleeritud ei ole.

Viimane päevakorra punkt — ameti-ühisuste vabaduse küsimus — osutus niisuguse kõva pätklana, mida konverents ei suutnud katki hammustada. Vilunud poliitika- ja ametiühisuste-tegelased olid arvami-sel, et sarnaseid küsimusi praeguse olukorra juures ei tule üldse töökonverentsi päeva-korda võtta, vaid jätta nad paremate aegade jaoks ja katsutagu seni neid lahendada igal maal oma jõududega. Nii ehk teisiti, küsi-muse lahendamine igatahes ebaõnnestus täiesti.

Kohe algusest peale võeti tööandjate poolt kõige ägedama arvustustule alla Töõ-büroo poolt kokkuseatud ja konverentsile esitatud küsimuste leht, mida tööliste esitajad olid nõus, peale mõne väiksema paranduse tegemise, vastu võtma. Toodi esile igasu-guseid juriidilisi konkse ja kasuistlisi sele-tusi. Paranduse ettepanekud tulid otsekui külluse sarvest. Igateviisi püüti küsimused niiviisi ümber redigeerida, et nad oleks pidanud tingimata kitsendavad vastused valitsustele võimaldama. Ja et tööandjatel ühes valitsuste esitajatega komisjonis ^{2/3} kogu häälest oli, siis viidi küsimuste lehte niisugused parandused ja muudatused sisse, mis selle tööliste täiesti vastuvõtmatuks tegid. Nende võtete vastu reageerisid deklaratsiooniga tööliste esitajad täiskogus enne vaielduste algust ja esitasid omalt poolt parandusettepanekud. Suurem osa nendest lükati tagasi. Seda arvesse võttes teatasid tööliste esitajad, et nad küsimuste lehe vastu võtmise vastu hääletavad ja ei soovi, et see küsimus järgmise aasta konverentsi päevakorda ülesse võetaks. Töõbüroo poolt

tehti lepituse katseid, mis aga tagajärgi ei annud. Hääletusel lükati küsimuslehti tagasi ja kukutati ka tulevase aasta konverentsi päevakorda ülesvõtmise küsimus läbi. Sellega on siis ametiühisuste vabaduse küsimus töökonverentsi päevakorrast kaugemaks ajaks kõrvaldatud, olgugi et Tööbüroo direktor lubas kõik abinõud küsimuse õnnelikuks lahendamiseks tarvitusele võtta. Kahjuks näib kahtlane olevat, et kavatseltavad sammud soovitavaid tagajärgi annavad. Käesolev küsimus on võimu küsimus ja vaevalt suudetakse teda rahuloldavalt lahendada konverentsil, kus tööliste esita-

jatel ainult $\frac{1}{4}$ kogu häälest on. Näib õige olevat vanemate tegelaste arvamine, et sarnaste küsimuste lahendamine sünnib kohade peal ja on täiesti ärarippuv reaalse jõudude vahekorras.

Igatahes konverentsi lõpetamise puhul avaldati kahetsust selle üle, et kõnesoleva küsimuse lahendamine ebaõnnestus. Tööliste esitaja kriipsutas alla tööandjate poolt ülesnäidatud vaenulikkust tööliste vastu ja tulefas meelde, et vastutus tagajärgede eest langeb täies ulatuses tööandjate peale.

J. R u k k i.

Riigiteenijate kutseorganisatsioonide majandusline kindlustamine.

Rahva kultuuriliste tõusengute eeltingimusteks on tegureid kahte laadi: seesmised ja välised. Esimeste all tuleb mõista kõige pealt rahva majandusliste tingimuste arenemist ja teiste all — ta poliitiliste olude avardumist. Tegurid, mis riigiteenijate kutseorganisatsioonide teguvõimet ja tähtsust võiks tõsta, oleks analoogilised ning samuti kahte laadi: seesmised ja välised ehk majanduslised ja poliitilised. Meie riigi põhiseadusega on antud kõikidele kodanikkudele, ka riigiteenijatele, vabadus koonduda ühingutesse ja seltsidesse ning neist vabalt osa võtta. Seega ei takista välised tegurid (poliitilised) riigiteenijate kutseorganisatsioonide arenemist. Kuna aga riigiteenijad majanduslised kehvamate kodaniku-kihtide hulka kuuluvad, siis kiratsevad nende kutseorganisatsioonid loomulikult majanduslise puuduse all ja ei jõua millalgi tarvilisel määral oma õigesse olukorda areneda. Riigiteenijate kutseorganisatsioonid seavad oma sihiks: — võidelda oma liigete majanduslise ja õiguslise olukorra parandamise eest, tõsta nende kultuurilist tasapinda jne. Võidelda ja aidata suudab see, kes tugev on, kes ise juba kindlal alusel püsib ja kõrvalmõjudest rippumatu. Riigiteenijate kutseorganisatsioonide majanduslised ressursid on seni piirdunud ainult sissetulekust, mis saadakse liikmemaksudest ja mis ei ole nimetamisväärdki. Olles see tõttu kindlustamata ja ärarippuv kõrvalmõjudest paistab selge olevat, et organisatsioonid ei suuda ilalgi sarnases olukorras ülesseatud sihte teostada, neid ellu viia ja sellepärast tuleb asuda meil viibimata majandusliste tingimuste lahendamisele.

Me näeme, et need organisatsioonid, missugustel majandusline alus tugev, on jõudnud riigiteenijate organisatsioonidest palju kaugemale.

Asunikkuude organisatsioon (asun. koondu), kelle esitajad juba teist aega parlamendis silmapaistvat osa etendavad, on oma liigetele terved varandused kätte võidelnud ja tähtsaks teguriks kujunenud peamiselt sellepärast, et ta majanduslised omale kiirelt jalad alla sai. Riigiteenijate kutseorganisatsioonid astuvad peatselt järgmisesse aastakümnesse, jättes seljataha terve rea kibedaid tööaastaid, mis on mõõdunud visas võitluses minimaalsete äraelamisvõimaluste maksmapanemise pärast, kuid võitluse saavutused on väikesed. See asjaolu paneb tõsiselt mõtlema eriti neid organisatsiooni tegelasi, kes kogu aeg, oma jõudu kulutades, on võitlust kaasa teinud. Kogemused näitavad, et organisatsioonide töö ja tegelaste jõupingutused on asjatud ehk vast õige väikeste tagajärgedega nii kaua kui organisatsioonide majanduslised ressursid endisteks jäävad, seni kui peetakse võitlust ilma reaalse võitlusabinõuta. Senini on võideldud ainult sõnaga ja motiividega, on katsutud õiglustunde ja õiglusmõiste poole apeleerida. Muud pole suudetud teha. Riigiteenijate kutseorganisatsioonid, deklareerides riigiteenijate palgavõitluse jätkamist, ei tohiks edaspidi jääda enam endise tegevuse piiridesse, oodates ainult kuni vabariigi valitsuse poolt palgalisid hakkavad tulema. Tuleks tõsiselt kaalumisele võtta küsimus, kuidas oleks riigiteenijaskonnal võimalik korraldada oma abi, et organisatsioonide majanduslist olukorda tõsta. Vist päris selge on see, et riigitee-

nijate palgad kunagi selle määran ei saa tõusma, kus võimalik oleks ainult palgast mureta ära elada, väljaarvatud üksikud kõrgemad amefnikud, kes juba nüüd oma palgast rahuloldavalt ära elada võivad. Meile vastatakse tavaliselt, kui palgaolude parandamisest jutt on, et riigi majandusline seisukord ei luba palkasid tõsta, mispärast tuleb riigiteenijatel ootama jääda kuni riigi majandusline olukord paraneb. Ja tööpoolest ei tea riigiteenijate esindus selle peale midagi ütelda, sest tundmatud on meile riigi rahanduslised probleemid. Võib olla veeretavad riigiteenijad oma nõudmistega valitsusele tõesti ülesaanata raskusi ette, mis riigi majanduslise kandejõu seisukohalt on võimata täita. Nende küsimuste peale ei ole aga otsekohest vastust keegi annud, vaid on hellitatud lubadustega, on manitsetud ootama. Ootama jääda ja lootustest lohutada lasta riigiteenijate kutseorganisatsioonid ei või, kui nad ei taha oma saamatust tunnistada ja tähtsust kaotada. Riigiteenijate kutseorganisatsioonid pole tänini veel oma võimisi tööle rakendanud majanduslistes ettevõtetes, mis kuulub ka nende tegevusraamidesse. Ei või salata, et mõned organisatsioonid (raudtee, post, õpetajaskond) siiski sel alal mõnda juba korda on saatnud, ellu kutsudes ühistegelisel alusel laenu-hoiu kassad, kooperatiivid, puhke-kodud jne. Kuid mulle näib, et siin ei tegutseta küllalt julgelt, küllalt järjekindlalt ja teadlikult, vaid koba-

takse kartlikult, kitsarinnaliselt ja isegi sageli tagasikiskuvvalt. Pealegi ei tohiks piirduda ainult nendega, vaid alalõpmata otsida uusi võimalusi igasuguste majandusliste ettevõtete ellukutsumiseks ja arendamiseks, mis majanduslist tulu tooks organisatsioonidele, neid seega jõuvõimsateks muutes. Aastaid tagasi, kui meil veel esimese tähtsusega tarbeaineid saada ei olnud, muretsetid neid kutseorgan. oma liigetele ja said selle ülesandega hakkama. Mikspärast maksavad riigiteenijad siis nüüd omast väikesest sissetulekust protsente vahekaubitsejatele ja lasevad enese viletsusest rikastuda üksikutel ärimestel?! Olgu ometegi natukenegi egoismi, mis meid arusaamisele peaks viima, et kaupmehele vahelfkasuna makstud margad kuluvad meile enestele ära, nagu maasikad, mis organisatsiooni kassale tänuväärt toetuseks osutub, kus need liigete huvide teenistusse rakendatakse. Omaabi korraldamine ühistegelisel oleks kõige lähem ja kindlam tee, mis viiks riigiteenijaid, kui rohkearvulise organiseeritud kogu, vastu parematele võitlus- ja äraelamisvõimalustele. Kutseorganisatsioonid peavad mõistma leida siin otstarbekohase lahendustee ning oma võimed viibimata proovile panema, tõmmates kaasa kõiki neid, kes on koondunud kutseühisuste ümber. Sedaviisi tõstame organisatsioonide tähtsust, aitame isendid ja näitame, et midagi ära suudame teha.

H-ik.

Õppereiside ehk väljasõitude korraldamisest alandatud hindadel.

Suvekuudel korraldavad mitmesugused organisatsioonid raudteed mööda väljasõite või õppereise ja on selle juures ärevil, kuis oleks väljasõitjatele võimalik saada raudteel sõiduhinna alandust, olgugi et piletid seal nii väga kallid polegi. Tihti pöördatakse palvetega teedeministeeriumi poole ehk koguni vabariigi valitsusse, mis täitsa ilmaaegne vaev. Väljasõitudeks või õppereisideks on meil olemas alandatud reisijate veotariif ja hinnaalanduse saamine selle järgi ei ole kuigi keeruline asi. Toome siin asjast huvitatutele sellest tariifist mõningad väljavõtted, et nendega laiemat ringkonda tutvundada.

Reisijate veotariifi nr. 41 § 12 näeb ette hinnaalandusega sõidu võimalusi nii organisatsioonidele, kui ka gruppides sõitjatele

harilikkuudele reisijatele. Sõitu viimastel tuleb korraldada muidugi kaubavagunites ja kauba- ehk segarongidega, kuna organisatsioonidele raudteevalitsus võib anda ka klassivagunid.

Reisijate veo eest kaubavagunites sega- ehk kaubarongidega võetakse maksu 50% III. klassi täispileti hinnast, arvestades mitte vähem kui 30 inimesega iga vaguni kohta, kes sõidavad ühte ja samasse sihtjaama.

Reisikorraldajad peavad vähemalt 2 päeva enne kavatsetavat väljasõitu oma väljasõidust teatama kohalikule jaamaülemale, et viimane vastavaid korraldusi teeks.

Hinnaalandust (50%) antakse veel ministeeriumide või koolivalitsuste poolt registreeritud õppeasutuste või pikemaajaliste kursuste õpilastele ja õpetajatele, kui ka suve-

koloniidesse sõitvatele lastele ning nende saatjatele, kuid gruppides mitte alla 10 reisija ehk arvestatult 10 reisija eest. Neid veetakse samuti kaubavagunites, kuid raudteel on õigus neile ka kaubavagunite asemel võimalust mõõda III. klassi vagunid sõiduks anda.

Seesuguste õppereisijate korraldajad peavad oma sõidust kirjalikult teatama kohalikule jaamaülemale ehk raudteevalitsuse tehnilise liikumise osakonnale 10 päeva enne kavatsetavat väljasõitu.

Teates peab olema ära tähendatud sõitjate arv, väljasõidu aeg, lähte-, siht- ja peatusjaamade nimetused, peatuste aeg teel, kui seda tarvis, ning tagasisõidu aeg esialgsest siht- või mõnest muust jaamast ja andmed, kelle poolt ja millal õppeasutus või kursused registreeritud. Sõidu korraldaja peab võimalikult mitte hiljem kui 1 tund enne määratud rongi äraminekut jaama ilmuma ja hinnaalanduse tunnistuse ette näitama, et selle järgi vastava sõidutokumendi saada.

Välismaaliste õppereisijate ja huvireisijate veo eest kõigis klassides võetakse maksu 50% täispileti hinnast, arvesse võttes mitte vähem, kui 15 inimest. Veetakse klassivagunites. Registreeritud kultuuriliste ülesannetega ja abiandmise seltsid või organisatsioonid, kui raudteevalitsusel on võimalik anda klassivaguneid, veetakse kõigis klassides 25% hinnaalandusega, arvesse võttes mitte vähem kui 20 sõitjat.

Hinnaalanduse saamiseks tuleb seltsidel või organisatsioonidel pöörduda kohaliku jaamaülemale poole ehk raudteevalitsuse tehnilise liikumise osakonda (Tehnika t. nr. 16-c Tallinnas) võimalikult kümme päeva enne kavatsetavat väljasõitu, kirjaliku teadaandega, milles tähendatud reisist osavõtjate arv, väljasõidu aeg, lähte- ja sihtjaamad ja andmed selle kohta, kelle poolt, millal ja

mis numbri all selts või organisatsioon registreeritud.

Laulupeo tegelaste (laulu- ja muusikakooride) sõidu eest laulupeole ja fagasi kaubavagunites võetakse maksu 50% III. klassi täispileti hinnast, arvesse võttes reisijate tegelikku arvu. Nendele võib raudteevalitsus võimaluse korral sõiduks kasutada anda ka III. klassi vagunid. Sõidust eetteatamise tähtaeg samuti nagu organisatsioonidel.

Kui õppereisijate nõudel vagunid jaamas kinni peetakse üle 14 tunni, siis võetakse selle eest erilist vaguniseisu maksu: kaubavagunite eest iga vaguni pealt esimese ööpäeva jooksul 300 marka ja järgmiste ööpäevade eest à 600 marka; reisivagunite eest iga vaguni telje pealt, ööpäevas 100 marka. Sooviavaldus vagunite kinnipidamise kohta peab olema sõidu teadaandes ära tähendatud ja sõidu dokumentidesse sisse kantud.

Tunnistusi hinnaalandusega sõidu saamiseks annavad välja:

Õppereisijatele-koolikasvandikkudele, kursantidele nende õpetajatele ja saatjatele — õppeasutus, kes õppereise korraldab;

Suvekoloniidesse sõitjatele lastele — Töö-hoolekande ministereerium;

Välismaa õppereisijatele — Eesti saatkonnad ehk konsulaadid;

Seltside ehk organisatsioonidele — raudteevalitsuse eksploatatsiooni direktiooni kaubandus-osakond.

Sõidu tokumendiks on eeltähendatud reisijatele grupi peale lisamaksu kvititung. Kui aga reisijad on asetatud mitmesse vagunisse, siis peab iga vaguni kohta olema eraldi sõidutokument.

Sõitjatel on lubatud sõita ainult selles vagunis, mis sõidutokumentidele märgitud, teistes vagunites sõidu korral loetakse need piletitä sõitjateks ja langevad trahvi alla.

Raudteelaste puhkekodu Narva-Jõesuus.

Kui tähele panna riigiteenijate organisatsioonide tegevust, siis peab kinnitama, et kõige intensiivsemalt on tegutsenud meil riigi sideteenijaskonna organisatsioonid: raudtee ja post. Ei ole teiste teenistuslade teenijad veel ükski niikaugele jõudnud, et neil oma puhkekodud asutatud. Postiteenijad olid oma puhkekodu soetamisega esimesed ja seda võimaldas neile erikapital, milline olemas postipeavalitsusel teenijaskonna olukorra parandamiseks. Puh-

kekodu asutati Narva-Jõesu. Lähemad teated selle kasutamise kohta meil, kahjuks, puuduvad. Ka raudteelaste puhkekodu asupaiga valik peatus Narva-Jõesuus. Selleks ostis Raudteelaste Hoolekande Ühing käesoleva aasta kevadel seal krundi, missugusel mitmed head ehitused olemas. 19. juunil oli raudteelaste puhkekodu ametlik avamine, millest osa võtma olid kutsutud kõik raudteelaste organisatsioonide esitajad, raudteevalitsuse liikmed ja ka minis-

teeriumi esitajad. Puhkekodu sisseseadeid ja ehitusi vaadeldes, osutus nende rikkalikkus kokkutulnutele otse üllatuseks. Kapitali, millega kõik see muretselud oli, nagu teame, kinkis raudteelaste ühingule A.-s. Luther.

Puhkekodu asub Aleksandri tän. nr. 9, tema krundi suurus on 1561 ruutsülda. Hooned on ehitatud aastatel 1913.—14., ja need on hollandi ehitusstiilis: üks kahekordne elumaja, milline sisaldab ruumidena üht kõrget — kahest korrast — läbiulatavat saali, viis üksikut tuba numbritubadena alumisel korral, teenijate toad, vannituba, köök ja kõrvalruumid. Teisel korral: neli üksiktuba, veranda ja rõdu mõlemal korral. Peale selle on ostetud krundil üks kojamehe maja ühes kõrvalehitustega ja üksikelumaja.

Puhkekodu hooned ühes nende sisseadetega läksid maksma umbes 680.000 marka. Sisseseadete kohta võiks tähendada, et seal igas toas on tarvilik mööbel: riitekapi, toolid, voodid jne., nii et ka

selles midagi ei puudu. Üldse on puhkajate vajaduseks puhkekodus reserveeritud 24 voodit.

Puhkekodu kasutamiseks on Hoolekande Ühing välja töötanud kodukorra; kodu kasutamise õigus on kõigil raudteelastel, kes, muidugi, ühingu liikmed. Esialgu kavatakse ühing puhkekodu kasutamist võimaldada, mõistagi, tasu eest, mis õige odav, kuid kui rahalised ressursid lubavad, siis on tulevikus kavatsetud puhkekodu ruume kehvematele kaasteenijatele lubada kasutada anda ka tasuta.

Praegusel ajal on puhkekodus viibijatele võimaldatud ka einetamine ja selle eest võetakse 120 marka päevas inimese pealt. Kodu ruumid, nagu kuuleme, on käesoleva suve hooaja peale ära tellitud juba kuni augusti kuuni.

Puhkekodu kohta võiks üldiselt tähendada, et see on saavutus, mis enesest organiseeritud teenijaskonnale kujundab varanduse, millise väärtust võib arvata 4—5 miljoni marga peale.

Posti t. t. t. Kutseühisuse IX kongress

Tartus 21 ja 22 mail s. a.

Kongressi avab Keskjuhatuses esimees Koff, juhtides tähelepanu sellele, et meil praegu 10 tegevusaastat seljataga. Nimelt peeti 1917 aastal esimest Riia ringkonna p. t. t. kutseühisuse kongressi Tartus. Sellest üsisusest on välja arenenud meie praegune kutseühisus.

Kümne tegevusaasta puhul peab ka Martens vastava kõne.

Kongressi juhatajaks valitakse Martens, abiks Laak, sekretärideks: Miller, Kruusmann, E. Martinson. Mandatikomisjoni valitakse Kallman, Rae, Vilukas.

Teedeministeeriumi ja postipeavalitsuse nimel tekitab kongressi posti peadirektor hr. Jallajas. Raudteelaste kutseühisuse poolt ütleb tervitust hr. Pirn.

Päevakorras: 1) Palk ja varustus. 2) Teenistuseadus. 3) Haiguskindlustuse seadus. 4) Organiseerimine. 5) Valimised põhikirja järele.

Iga päevakorra punkti kohta oli keskjuhatuses poolt määratud referent, kelle poolt esiletoodud puudusi teenijatesse puutuvates seadustes ja korraldustes kongressi saadikud veel mitmeti täiendasid.

Vaielusi tekitab Tartu äsja asutatud ametnikkude osakonna esitajatele saadikute õiguse andmine.

Uue osakonna asutamise põhjuste üle kõneleb Mikk, tuues esile argumente, mis sundisid uut osakonda asutama ja endisest osakonnast ametnikke suures enamuses lahkuma. Mikkile vaidleb vastu Ime-

lik, kes peab endise osakonna valimisi seaduslikuks, sest ametnikud pole oma väljaastumisest õigel ajal teadustanud ning paneb ette uue osakonna poolt valitud saadikutele õigusi mitte anda. Kongressi enamus leiab Mikki poolt esiletoodud andmed põhjendatud olevat uue osak. asutamise kohta ning otsustab uue osakonna poolt valitud kahele saadikule mandaadid välja anda ning vana osak. poolt valitud kahele ametnikkude esitajale mandaate mitte anda.

Nii on kongressil esitatud 12 osakonda 50 saadikuga ja 52 häälega.

Vaielusi tekitab ka kodukorra punkt, mis kitsendab nende keskjuhatuses liikmete saadiku õigusi, kellel kohtadelt mandaadid puuduvad, neid mitte lubades uue juhatuses valimistest osa võtta.

Saadikute enamus leidis, et isikutel, kel puuduvad kohtadelt mandaadid, puudub ka usaldus ja sidemed teenijatega, ning otsustas neile uut valimistel valimise õigust mitte anda.

Uude keskjuhatusesse valiti:

Tehnilisest rühmast: Laak, Kallmann, Põhako — kandidaadiks Pettai.

Ametnikkude rühmast: Prants, Mikk, Mau — kandidaadiks Liblik. Postiljonide rühmast: Martinson, Nartin, Rumm, kandidaadiks Ennok.

Riigi ja omavalitsuste teenijate saadikutekogusse valiti: Martens, P. Tomson, Kallmann, Laak, Vilukas.

Aukohtusse valiti: Esimeheks Martens — liikmeteks P. Tomson, Millistfer, Vilukas, Nuut.

Teenistusseadus: Kongress tunnistab teenistusseaduse üldiselt vastuvõetavaks, kuid peab tarvilikuks püüda seda seadusandlisel teel järgmisel parandada, 1) kaotada liigitamine ametnikkudeks ja vabapalgalisteks; 2) võimaldada seadusega kutseühisuse esitajate osavõitu teenijate kõrgendamise; 3) määrata igas ametkonnas iga teenija liigi kohta kindlaks teenija ametisse võtmise kord; 4) hariduse nõude asjus seadust nii täiendada, et 6 klassilise algkooli hariduse nõue nende kohta ei maksa, kes selle seaduse maksimahakkamisel juba ametis olid.

Haiguskindlustuse seaduse kohta:

1) Korraldada riigiteenijale arstiabi andmist haiguskindlustuse seaduse kaudu samal alusel ja määral, nagu seda tänini tehtud. Arstiabi saamist tuleb laiendada adopteeritud laste, vanemate, vana-vanemate, adopteer. vanemate ja teiste perekonnaliigete peale, kes riigiteenija ülevalpidada on. Ühekordset toetusraha riigiteenijatele ja nende perekonnaliigetele haiguskindlustuse seaduses tuleb suurendada.

2) Et õnnetusjuhtumine, vigastus ehk haigus, mis on ametikohuste täitmisel saadud ja kindlaks tehtud ühel ehk teisel viisil kannataja teenija enese otsekoheselt algatusel peale haiguse põhjustavat juhtumist, saaks sisse kantud teenistuslehte, sest sellel on suur tähtsus pensionisaamise juures.

3) Korraldada suvilaid võimaluste piirides.

Organiseerimise alal:

Kongress tunnistab tarvilikuks organiseerimise töö produktiiviteedi tõstmiseks osakondadele ja liigetele juhinõõriks vastu võtta järgmised nõuded:

1) P. t. t. teenijate Kutseühisuse organid, keskjuhatas, osakonnad ja üksikud liikmed peavad piisavalt hoiduma lahkeliide tekitamisest organiseeritud pere ridades, mis põhjust annab organisatsiooni lagunemisele. Eriti hukkamõistetavaks tuleb pidada sarnast olukorda, kus liikmed isiklikke vahukordi õiendada püüavad kutseühisuse tegevuse pinnal.

2) Ei tule õigeks pidada sarnast organiseerimise viisi, et ilma vajadusega uusi osakondi ellu kutsutakse seal, kus nad juba olemas on, vaid olemasolevate osakondade elustamiseks igatepidi kaasa aidata ehk tarbekorral nõrgad osakonnad tugevatega liita.

3) Kutsepoliitika sihtide selgitamiseks ja organiseerimise töö kergendamiseks tunnistas kongress tarvilikuks teha osakondadele ülesandeks tellida kutsepoliitilist ajakirja „Sidet“ iga osakonna liikme peale üks eksemplar.

4) Keskjuhatusel ülesandeks teha samme astuda selleks, et määrataks ametisse läie tööjõuga ja palgaga kutsesekretär, milleks läbirääkimisse astuda hr. peadirektoriga, et võimalikuks saaks tehtud ühe ametniku vabastamine teenistuskohustest, kes sekretäri kohale asub, saades palga edasi riigi kassast, nagu see mitmes välisriigis läbi viidud.

5) Liigete olukorra parandamise otstarbel tuleb elustada majanduslisi ettevõtteid ühistegelisel alusel.

6) Keskjuhatusel ülesandeks teha oma äranägemise järele kindlaks määrata osakondade tegevusrajoonid.

7) Koondada kõiki teenijaid kutseorganisatsiooni.

8) Koondamise otstarbeks jagada kõik maa asutused rajoonidesse, liites nende teenijaid olemasolevatesse osakondadesse ehk jälle moodustada uued osakonnad.

9) Saata igale p.t.t. teenijale trükitud ergutusüleskutte.

10) Korraldada igas osakonnas kõnekoosolek organiseerimise üle, kuhu saata kõnelema keskjuhatusel esitaja.

11) Püüda kõrvaldada põhjuseid, mis viinud ja viivad osakonnad lagunemisele ja mis on takistuseks selleks, et kõik teenijad pole veel koondunud kutseorganisatsiooni.

12) Koondamise otstarbeks püüda korraldada suuremates keskkohades kultuurilisi ja sportilisi alasi.

13) Ülemaid, kes võimule tugenedes vastu töötavad kutseühisuse huvidele, püüda korrale kutsuda, pöördes selles asjus hr. peadirektori poole, sel puhul kui kindlad andmed olemas.

Raudteelaste IV üleriikline kongress.

(Järg.)

Kongressi 3. päev, 13. aprillil 1927.

5. istung.

Koosolek algab kell 11.30. Juhatas Tuppiits. Sekr. läri lauas Rutnik, Trei ja Pill. Saadikuid koos 89. Raudteevalituse liikmetesf ilmunud J. Raudsepp, A. Mänd.

Päevakorra pnkt. XVIII jätkamine.

6) K/s. Rabis kõneleb puhkeruumide viletsast seisukorrast. Puhkeruumid, välja arvatud Tallinnas, on igalpool äärmiselt viletsad, ruumid kitsad. Ei ole õiget sängi, magamisriideid, pesemisruume, riiete-

kappe. Konstaterib äärmist hoolimatust ja vastutulematust teenijaskonnale.

Eelkõnelejale vastab peadirektor J. Raudsepp, tähendades, et raudteevalitus püüab teha kõik, mis võimalik puuduste kõrvaldamiseks, kuid selleks teeb raskusi krediidi nappus.

K/s. Räbise poolt esildatud resolutsiooni: „kongress avaldab soovi, et veduri- ja rongiteenijate puhkeruumid saaks kiiresti korras korda seatud“, otsustas kongress vastu võtta.

7) K/s. Kuulberg selgitab kaubandusosakonna korraldust, mis sunnib kaupju vastu võtma kõigilt

neilt, kes kella 16. on kaubahoovi ilmunud. Viimast asjaolu kasutavad kaubasaajad, ja nii on ametnikud sunnitud ilma tasuta tööd tegema üle „Riigi Teatajas“ effenähtud tööaja.

Esitab resolutsiooni: „Raudteelaste IV üleriikline kongress tunnistab tarvilikuks, et kaubahoovi ametnikkude tegelik tööaeg piirduks raudtee põhiseaduse § 43 effenähtud ajaga, s. o. kella 8—16, ühetunnilise lõunavaheajaga. Kui aga raudteevalitsusel ei peaks mingisugustel põhjustel võimalik olema seda korda maksmata, siis tuleb peale kella 16 sissetulevate kaupade pealt võtta lisemaksu, mis läheks ametnikkudele lisatasuks.“ Resolutsioon võetakse kongressi poolt vastu.

3) K/s. Rukki soovib raudteevalitsuselt seletust saada Kaarepere mõisa kasutamise kohta. Eriti, misugustel põhjustel on viibinud mõisa üleandmine Hoolekande seltsile.

Eelkõnelejale vastab raudteevalitsuse esitaja hr. Mänd, kes tähendab, et mõisa korraldamiseks on raudteevalitsuse poolt mitmed põhikirjad esitatud, misugused aga vastuvõtmist ei ole leidnud — kord teedeministriumi, kord kohtuministriumi, kord vabariigi valitsuse poolt. Viimane põhikirja kava on peafüra jäänud vabariigi valitsusse. Väärnähtused ja puudused, mis olenesid endisest mõisavalitsejast, on uue valitseja nimetamisega kõrvaldatud. Et mõis on olnud seni raudteevalitsuse korraldada, siis on ka raudteevalitsusel kergem olnud mõisa majapidamist rahaliselt toetada.

K/s. Rukki teatab, et ta raudteevalitsuse vastusega rahuldatud on.

9. Rahvusvahelise transporttöölise liidus liikmeks-olemise tähtsust selgitab k/s. Rukki, rõhutades, et meie elame rahvusvahelise lähenemise tähe all.

Võetakse vastu järgmine resolutsioon:

„Kongress profesteerib siseministri määruse vastu, millega Keskühingule keelati rahvusvahelise transportlaste liidus liikmeksõlemine. Kongress teeb Keskühingule ülesandeks võtta liitumise küsimus uuesti päevakorda ja astuda kõige energilisemalt samme liitumise takistuste kõrvaldamiseks.“

10. K/s. Oinas palub raudteevalitsuselt selgitust, mis põhjustel ei makseta vagunikütjatele perekonnaabiraha.

Eelkõnelejale vastab peadirektori k. t. J. Raudsepp, kes teatab, et raudteevalitsus oli sunnitud, tööliste lahtilaskmise ärahoidmiseks, jätta neid talvel teenima vagunikütjatena. Palga, s. o. Mrk. 4 800.— oli sisse võetud ka perekonnaabiraha.

Küsimuse kohta ettepanekuid ei esitata.

11. K/s. Poobul esitab raudteevalitsusele küsimuse, kas vastab tõele rongimeeskonna vähendamine ühe inimese võrra ja piduriteenimise panemine rongiõlitaja peale.

Küsimuse kohta võtab sõna k/s. K. Johanson, toonitades, et rongiteenijad on juba praegu tööga üle

koormatud. Haigete 0/0 on nii suur, et takistab rongide määramist.

K/s. Oinas selgitab rongimeeskonna vähendamise küsimust rongiõlitajate seisukohalt. Rõhutab, et piduriteenimine on rongiõlitajale valusam kui palgaküsimus.

Eelkõnelejatele vastab peadirektori k. t. J. Raudsepp, tähendades, et riigikogu poolt on vastav krediit kärbitud. Rongimeeskonna vähendamise vastu on ka veodireksioon ja teedeministeerium. Raudteevalitsus esineb lisakrediidi nõudmisega.

Küsimuse kohta võetakse vastu järgmine resolutsioon:

„IV üleriikline kongress konstateerib, et rongimeeskonna vähendamine on tehniliselt läbiviimata. Ühitas nõuab kongress, et rongiõlitajad saaks pidurdamisest vabastatud.“

12. K/s. Tammerik nõuab, et saaks täide viidud raudteelaste III üleriiklise kongressi otsus kilomeetirahade arvessevõtmise üle pensioni määramisel. Esitab järgmise ettepaneku:

„IV üleriiklik kongress teeb ülesandeks Keskühingu juhatusele, at III kongressil vastuvõetud otsus veduri- ja rongiteenijate kilomeetirahade arvessevõtmise kohta pensioni väljaarvamisel saaks kiires korras ellu viidud.“

Ettepanek võetakse vastu.

13. K/s Kosenkraniuse poolt esitatakse ettepanek: „Kongress nõuab, et ületundide eest, mis tuleb teha kaasteenija puhkeajal, kui asetäitja teenija puudub ehk mis tingitud töö rohkusest, saaks makstud vastav tasu.“

Ettepanek võetakse vastu.

14. K/s. Oinase poolt tehakse ettepanek:

„IV üleriikline kongress nõuab, et vagunikütjana teenitud aeg saaks pensioni määramisel arvesse võetud.“

Ettepanek võetakse vastu.

15. K/s. Simsoni poolt esitatakse ettepanek:

„IV üleriiklik kongress nõuab, et ehitusdireksiooni päevatöölised saaks perekonnaabiraha saajate hulka arvatud ühitasel alusel tehasteöölistega.“

Ettepanek võetakse vastu.

XV. Revisjonikomisjoni valimine.

Kinnisel hääletamisel valitakse revisjonikomisjoni liikmeteks: Tustit 53 häälega, Aamisepp 36 häälega, Kuhlberg 35 häälega. Kandidaatideks: Otsmann 31 häälega, Pill 31 häälega, Touart 20 häälega.

XVI. Esitajate valimine teistesse organisatsioonidesse.

A. Esitajate valimine R. ja O. teenijate Keskkliitu.

K/s. Rukki tuletab meelde raudteelaste III üleriiklik kongressi, kus osa teenijaskonna poolt kardefi ühinemist. Mõõdunud aasta on aga näidanud, et

ühinemisega on raudteelaskond ainult võitnud. Soovibab mõõdaläinud aasta eeskujul ka tänava valida 5 esitajat Keskliitu.

Ettepanek võetakse vastu.

Rühmade omavahelisel kokkuleppel otsustatakse Keskliidu saadikute kandidaatideks ülesse seada: hr. hr. Rukki, A. Jõgi, K. Johanson, A. Simson, R. Treifeldt, Neidek ja S. Renter. Lahtisel hääletamisel valitakse R. ja O. teenijate Keskliidu saadikutekogusse järgmised esitajad:

Rukki 75 häälega, Neidek 47 häälega, K. Johanson 54 häälega, A. Jõgi 40 häälega ja A. Simson 39 häälega. Kandidaadideks hr. hr. S. Renter, 26 häälega ja R. Treifeldt 13 häälega.

B. Saadikute valimine ametiühisuste üleriiklisele konverentsile.

Sõna võtab k/s. Rukki, selgitades ühinemise tähtsust töelistega. Välismaail on arusaamisele jõutud, et ainult kõikide palgasaajate ühinemises peitub jõud.

Ettepaneku kaitseks võtavad sõna k/s. Kuhlberg ja Simson, toonitades ühinemise tarvidust.

Ettepaneku vastu vaidlevad k/s. k/s. Jõgi, Vokk, Prüggi ja Pirn, rõhutades, et praegu pole teada, mis sugusele alusele töliste ametiühisuste kongress asub. Võivad korduda 1920 aasta lood, millal mitmedki raudteelased kannatada said. Tuleb jääda esialgul äraoolavale seisukohale.

Küsimuse kohta võetakse vastu järgmine resolutsioon:

„Raudteelaste IV üleriikline kongress läbi harutades saadikute valimist ametiühisuste üleriiklisele kongressile otsustab küsimuse lahtiseks jätta kuni tulevase kongressini.“

Kongressikomisjonide ettepanekute kinnitamine.

Redaktsioonikomisjoni nimel kannab ette k/s. J. Rukki järgmised resolutsioonid:

Päevakorra p. XI. haiguskindlustusküsimuse ja tervishoiu kohta.

a) IV üleriikline kongress ära kuulates referaati haiguskindlustuse seaduse kohta ja arvesse võttes raudteelaste rasked teenistus tingimused, kusjuures teenijaskonna rõhuva enamuse töötaas ebamääraselt väike on, tunnistab tarvilikuks, et arstiabi, arstirohke ja arstimisvahendeid raudteelastele ja nende perekonnaliiketele antaks praegu maksvate määruste põhimõtete alusel, ilma tasuta. Samuti tunnistatakse tarvilikuks abiraha maksmine sünnitamise ja surma puhul.“

b) IV üleriikline kongress, arvesse võttes, et Narvas asuva ambulantsi ruumid väikesed, pimedad ja külmad on, eriti ooteruum, tunnistab tarvilikuks ambulantsi üleviimist ambulantsi endistesse ruumidesse, s. o. ruumidesse, kus praegu depoo kontor asub.“

Resolutsioonid võetakse vastu.

Päevakorra p. XII — õiguslise korra kohta võetakse vastu järgmised resolutsioonid:

a) Teenijate liigitamine ametnikkudeks, vabapalgalisteks ja ülemääralisteks.

IV. üleriikline kongress leiab, et raudteelaste liigitamine ametnikkudeks, vabapalgalisteks ja ülemääralisteks tuleb ära jätta, sest see liigitus asetab osa raudteelasi, nimelt vabapalgalisi ja ülemääralisi täiesti kaifseta seisukorda, tunduvalt kitsendades nende teenistusõigusi. Kongress tunnistab tarvilikuks, et seadusandlisel teel vastavalt muudetakse R. T. nr. 149 1924 a. väljakuulutatud riigiteenistusseadus, mis meie demokraatlike riigikorra põhimõtetele kooskõlas ei ole.“

b) puhkuse küsimus.

„Raudteelaste IV üleriikline kongress konstateerib, et osa raudteelastele puhkuse kasutamist tegelikult ei võimaldata, nõuab et kõikidele raudteelastele puhkust antaks vastavalt seaduses ja määrustes ettenähtud nõuetele. Kui kusagil ametkohal tarvilikud peaksid olema teenijate puhkuse ajaks asetäitjad, siis tuleb neid võimaldada, kasutades seks koosseisude kokkütömbamisel vallandatud teenijaid.“

c) Raudteelaste IV üleriikline kongress arvesse võttes, et kõik vähema tegevusega ülesõidukohad ilma valveta on ja valve ainult nendel ülesõidukohtadel olemas, kus tegevus äärmiselt intensiivne, tunnistab tarvilikuks kõikidel valveta ülesõidukohtadel, eriti aga Tallinna sõlmes, kolmevahetuslise valvekorra sisseseadmist. Praegu on suuremal osal ülesõidukohtadel kahevahetusline valvekord, mis korralikku valvet ei võimalda ja mille tagajärjel alalised õnnetusjuhtumised aset leiavad.“

Päevakorra p. XIII. — organiseerimise küsimuse kohta võetakse vastu järgmine resolutsioon:

„Raudteelaste IV. üleriikline kongress konstateerib, et raudteelaste keskühing oma äraiganenud struktuuri tõttu on muutunud teguvõimetuks. Samuti takistab keskühingu tööd allorganisatsioonide ebanormaalne suur arv, mis tekkinud paralleelsete organisatsioonide loomise tagajärjel. Seda arvesse võttes tunnistab kongress tarvilikuks järgmised põhilused:

1) Keskühingu põhikiri tuleb revideerimisele võtta.

2) Keskühingu juhatus valitakse otsekohe kongress poolt ja oleks mitte suurem kui 5-liikmeline.

3) Peale juhatus valitakse kongressi poolt proportsionaalsuse põhimõtte alusel nõukogu, kusjuures võimalikult suurem jagaja võetakse, iga organisatsioonile aga vähemalt ühe esitaja valimist nõukogusse võimaldatakse.

4) Võtta revideerimisele allorganisatsioonide põhikirjad ja luua normaal-põhikiri, koondades paralleelsed organisatsioonid ja koondades ka üksikuid liikmeid organisatsioonidesse vastavalt oma aladele.“

Päevakorra p. IX. palgaküsimuse kohta kannab ette k/s. Leppik palgaküsimuse komisjoni nimel järgmised resolutsioonid:

1) „Raudteelaste IV üleriikline kongress tunnistab Keskühingu juhatus poolt kokkuseatud ja ajakirjas „Side“ Nr. 4/5 1926 a. avaldatud palgaastmete jao-

tused — astmest X kuni XXII — põhimõtteliselt vastuvõetavateks, ühes komisjoni poolt tehtud ja protokolleeritud parandustega. Kuna kongress lühikese aja tõttu kõigisse üksikasjadesse siiski tungida ei suuda, siis jätab kongress Keskühingu juhatusele võimaluse üksikuid õiglasi parandusi veelgi sisse võtta, kui need ajajooksul selgima peaksid.

Ühflasi volitab kongress Keskühingu juhatust nende palgaasmete maksmapanemiseks vastavaid samme astuma."

2) IV üleriikline kongress konstateerib, et riigikogu poolt vastuvõetud uus koosseisude- ja palgaseadus rahuldab ainult kõrgemaid ja osa keskmisi ametnikka. Suurema osa keskmiste ja kõikide alampalgaliste suhtes ei ole palgaküsimus lahendatud, mida ka riigikogu erikomisjon oli sunnitud tunnistama. Seda arvesse võttes deklareerib kongress: palgavõitlus peab edasi kestma nende põhimõtete taotlemiseks, mis organisatsioonide poolt enim üles seatud, s. o. 1) palk peab kindlustama kõigile elamisvõimaluse vähemalt sel määral, mis elamismaksvus nõuab; 2) võrdsed ja üheliigilised ametid tulevad ühlaselt hinnata; 3) riigiteenijate liigitamine ametnikkudeks, vabapalgalisteks ja ülemääralisteks tuleb ära muuta, kui nähtus, mis Eesti demokraatliku riigi põhiseaduse mõistes mitte lubatav; 4) ühes uue koosseisude- ja palgaseadusega tuleb maksta panna ka lubatud teenistusvanustasu ja kõrgendatud perekonnaabiraha, sest et uued palgad ilma nimetatud lisatasudeta ei anna mingisugust tegelikku palgakõrgendust riigiteenijate suurele enamusele; 5) kuni praeguse seaduse parandamiseni ehk täiendamiseni tuleb nõutada kõigile neile teenijaile, kes kuni 15.500 mrk. kuus palka saavad ja uue seaduse järele, võrreldes 1926 a. tegeliku palgaga, vähem palka hakkavad saama, vastav palga vaheraha, et keegi 1. aprillist läbiviidud seaduse puhul vähem palka ei saaks."

Komisjoni poolt esildatud resolutsioon võetakse vastu.

Päevakorra p. X. — tasudeseaduse küsimuse kohta kannab ette k/s. Savi tasudeseaduse komisjoni nimel resolutsioonid, millistest selgub, et resolutsioonide redaktsioon küllalt selge ei ole.

Eeloodut arvesse võttes otsustas kongress päevakorra p. X. kohta vastu võtta järgmised otsused:

1) IV. üleriikline kongress, ära kuulates referaadi tasudeseaduse kohta, tunnistab tarvilikuks kuni lubatud teenistusvanustasu ja kõrgendatud perekonnaabiraha maksmahakkamiseni, kõigile riigiteenijaile, kes palgaasmetesse kuuluvad, mis perekonnaabiraha saamise õigustab, maksta endiselt pühade lisatasu kaks korda aastas poolekuu palga summas, nimelt suvistepühiks ja jõuluks."

II. Korteri küsimuse kohta:

Kongress korteriküsimust läbi harutades otsustas jätta seisukohale, mis väljendatud raudteelaste III. üleriiklise kongressi resolutsioonis.

Ühflasi konsiateerib kongress teravat korteripuudust Tallinnas, Tartus ja liinil ja esineb sooviavaldusega, et ruudteevalitsus püüaks energilisemalt raudteeteenijate jaoks elumajade ehitamist jätkata. Neile teenijaile, kellele seadusega korterid lubatud, maksta — korteri puudumisel — vastav korteriraha."

III. Riidevarustuse kohta:

"Riidevarustuse küsimuses jääb kongress seisukohale, mis väljendatud III. üleriiklise kongressi resolutsioonides. Riidevarustus peab võimalikult laiendatud saama.

IV. Preemiate küsimuse kohta:

a) IV. üleriikline kongress pooldab arvamist, et preemiaid üldse maksta ei tuleks. Iga teenija peab niisuguse palga saama, mis äraelamise võimaldab. Peaks aga preemiamaksmine mõnel tööalal siiski tarvilik olema, siis tuleb seda maksta ainult neile teenijaile, kelle olukohese töö läbi kokkuhoid saavutatud, mitte aga kaudsetele korraldajatele.

Preemia üldsumma ei või ületada 25% palgast, välja arvatud veduriteenijate küttepreemia."

b) Veduriteenijate küttepreemia jaotamine sündigu vedurimeeskonna vahel ühesuuruses summas proportsionaalselt klm. tonni pealt."

V. Kilomeetrirahade kohta.

"Kongress tunnustab tarvilikuks, et rongi- ja veduriteenijate kilomeetrirahade tasu saaks revideerimisele võetud tasu kõrgendamise mõttes."

VI. Autasu küsimuse kohta:

Kongress nõuab, et Riigi Teatajas Nr. 183/184 1925 a. avaldatud autasuseadusega lubatud autasude maksmine saaks ellu viidud ja autasu makstud pikaajalise teenistuse eest kõigile teenijaile, kes autasu 1. juunist 1920. a. saanud ei ole."

VII. Kütteenete müügi kohta:

Kongress arvesse võttes, et teenijate suur enamus on väikepalgalised, kel võimalus puudub ühekorraga oma palgast ühe kuu jooksul välja maksta kütteenete hinda, nõuab kütteenete saamist raudtee laodest järelmaksuga, nagu see oli varem."

Tehakse ettepanek valida kongressi protokollil alla kirjutajateks hr. hr. Aanja, Juske, Alnek, Pello, Lõuend, Adamfeldt, Savi, Leppik ja Peil.

Ettepanek võetakse vastu.

Keskühingu esimees hr. J. Vokk teeb ettepaneku määrata kongressi sekretäriks ja 2. abile tasuks 4 1000 marka, milline ettepanek kongressi poolt vastu võetakse.

Sõnasoovijaid enam ei ole. Sellega on kongressi päevakord läbi. Lõpukõnes tänab k/s. Pirn Keskühingu juhatuse nimel kongressisaadikuid tehtud töö eest, toonitades teenijaskonna organiseerimise vajadust. Soovib jõudu ja edu edaspidiseks tööks.

Peadirektori k.t. J. Raudsepp lõpusõnas tähendab, et meie riik on väene, ta ei jõua kõike korraga anda.

Soovib üksmeelt raudteelaste perele. Eeldab kindlat kaaslööd raudteevalitsuse ja kutseorganisatsioonide vahel, millega igasugused lahkkelid kõrvaldatud saaksid. Soovib teenijaskonnale ja tema perekonnale jõudu, tervist ja häid pähi.

Kongressi juhataja A. Melenčuk avaldab lootusi, et kongressi kogemused aitavad meie tööd tulevasel kongressil veel otstarbekohasemalt korraldada. Täna

saadikuid tehtud töö eest, Keskühingu juhatust tarviliste eeltööde tegemise, raudteevalitsust kongressil antud lahete seletuste, kui ka kongressisaadikute vabastamise ning priisoiduga varustamise eest ja kuulutab 4. üleriiklise kongressi ning tema viimase istungi lõppenuks kell 16.15.

Järgneb isamaa laul,

Surmakeeris.

Romaan maailmasõja päevilt. **Arnold Kõiv.**

2

Kuid siingi elas ta südames sama, ainus, kuid seda vääramatum, juba emapiimaga sisseimetud kirg -- priiuse janu, mis põletas tulise rauana ta vaba mustlase-hinge. Muidu tunti teda väga kinnisena, raske-meelsena, sõnaohtrana, kuid omamoodi ka üliausana.

Niisugune oli see omapärane kolmik, kes nüüd Sahaliini sünnitöö-vangla sadamasillal ootas lotjadesse asumise käsku.

Ning käsku ei tulnudki kaua oodata. Vangid jaotati kolme salka, igasse lotja kaheksa meest. Vähendatud konvoi -- neli valvurit lodja kohta -- asus taha, tüüri juure, vangid kahmasid aerud kätte -- ja sekund hiljem -- hüplesidki lodjad juba pimedal merel nagu kuivad hernekaunad.

Polnud taevast, ega vett, ega maad -- ainult määratsev, kaotiline eimidagi, ainult hundav ja loksuv, pilkane lõpmatus . . . Vihane vesi lahutas lodjad, kaugel üksteisest pillelesid kerged sõidukid, maadeldes elu ja surma pääle. Üksnes ajuti, kui ägedad tõuked lodjad mitmesülaste lainete harjale paiskasid, võis näha laeva virvendavaid tulesid -- ning need säravad täpid olid ainsaks orienteerumis-baasideks, et mitte eksida õigelt teelt. Laintevahelistes kuristikudes aga, kus määratunud vesimüürid just päie kohal keesid, iga hetk ähvardades matta pisikese lodja, oli võimata otsustada mingi suuna üle.

Kõrkjasmägi, Gai ja Ruzi istusid esimestel sõudepinkidel, arvates tüüri juurest, kus neljameheline vahtkond laevukese juhtimisega ametis. Tüüri pikal käsipuul kõlkus ähmane latern, mille paiste nõrgas kumas näha võis ainult valvurite selgusetat kogu- sid, kuna kõike muud kaffis läbifungimatu õõvari. Aga selles pilkases õõhõlmas oli vist millegi üle salanõu peetud, midagi kokku räägitud ja mingi otsus tehtud, sest äkitselt pimedus just kui sülitat walvurite keskele kolm küürutõmbunud kogu, kes

järgneval vilkel liitusid vahtide salgakesega ühiseks vormitumaks, rebelevaks, kisendavaks massiks, mis määrtsegi kümnejalgse ja seitsmepäise muinasjutulise elajana määratses mõõnavas lodja päras. Vätkkiirelt sirgnes välja ning tõmbus üldisse tompu jälle tagasi segipõimitud käsi-jalgu, sama kiirelt eraldus üksikuid siluette, et aga kohe teistega uuesti kokku sulada . . .

„A-a-appp-i . . .!“ algas kellegi metsikult kõrge just kui piitsaga kõrvu-lõikav kisa, kuid katkes järsult, nagu kääridega läbilõigatud niit. Vormiriides, lõdev keha kerkis õhku, kõrgele teiste päie kohale -- ja, kellegi võimsaist käsist paisatuna, lendas kaugele lodja nina poole, kuhu tumeda mürtsuga prantsahtas sõudepinkide vabele, jäädes sinna lamema hääletult ja liikumata.

Võitlejad rebisid üksteist küünte ja hammastega, kägistasid, väanasid liikmeid, muljusid. Viimaks kukkusid kõik ühes hunnikus lodja põhja, veeredes ja vintsledes säällullumeelse hooga, nagu vihaste madude kera. Veel ühe kroonumehe purustatud pääga laip visati siplevast inimkuhjust välja. Keegi palus armu, keegi kirus vihaselt . . .

Kohkumusest ja üllatusest haaratud viis ülejäänud vangid sõudmise katkestanud, tüür aga loksus kogu maadluse keskes vabalt ühelt teisale, mis tõttu lodi nüüd risti vastu laineid pöördus. Sel kriitilisel hetkel toibusid päältvaatajad, kuid ei taibanud sõidukit õigesse asendisse keerata, vaid kargasid üksmeelselt püsti ja hakkasid pardale ning pinkidele toetudes, võitlevatele seltsimeestele appi rühkima. Ei nad kuulnudki ähvardavat vee mõiratust üleval oma kohal, sest sedamaid rullus üle lodja määrafu, vahune kosk, murdes tüüri, pilbastades masti, täites lodja poolest saadik veega ja pühkides enesega kaasa need, kes jälgel komberdasid . . . Meeleheitlik surmakisa viiest suust kajast korra-teise eemalt wete-keeristest, siis matis maru sellegi . . .

Lodja peremeesteks jäid ainult kolm elusinimest kes, puristades ja vett sülitades, masti tüüka ümber kogunesid: „Seitsesada,“ akrobaat ja mustlane. Nende pääsimine oli tingitud sellest õnnelikust olukorrast, et nad just tol momendil lodja põhjal viimast võitlust juhtusid pidama, mil laine üle sõiduki hoovas. Aga vaevalt võivad tormihädalised kunagi täbaramasse seisukorda sattuda kui nemad: Lühikese järelvaatuse tulemusena leidsid nad, et vett lodjas paar jalga, tüür kadunud ja ainult kaks aeru alles. Laternagi oli vesi merde uhtunud. Otsustadi lühidalt ja kiirelt: eestkätt vesi purjeriidse pange abil (neid oli paar tükki parda külge seotud) välja ammutada. Sellele tööle määrati turnija, kuna mustlane ja Kõrkjasmägi lotja aerude abil vajalikus suunas hoidma asusid.

Esiialgu ihkaside põgenikud ainult üht: võimalikult kaugele jõuda aurikust. Kuid selles tuli täielikult alistuda mere ja tuule meelevallale, sest kahest aerust jätkus hädapärast üksnes selleks, et lotja takistada kardetava pöörde tegemisel, ja sellegi tööga suutsid toime saada ainult säärased raudsed mehed nagu Kõrkjasmägi ja Ruzi,

sest sissevalgunud vesi tegi sõiduki kivi-raskeks ja kohmakaks. Ei olnud suurt kergem akrobaadigi töö: ägedad tõuked kippusid meest jalgelt kukutama ehk üle parda paiskama, nii, et iga pangetäie väljakallamisel turnikunsti ülimateid võtteid tuli teha. Päälegi, edenes tühjendamine rohkem kui visalt, sest aletasa loksus üle parda vett juure. Hambad risi, viimane kui muskel katkestuseni pingul, rabelesid mehed: saaks aga laevast eemale, saaks aga eemale enne, kui sigib aovalgus!

Äkki märkasid nad kirjeldamatu rõõmuga, et torm, mis äsja nende wabastajaks olnud, neid ka edaspidi aidata tahab: pidev tuul hoovas põhjast — ning ehkki vähehaaval, kuid ometegi järjekindlalt vähenesid ning vähenesid auriku tuled — kindel tunnus, et lodi peatamatult lõunasse liigub.

— „Aga, võib olla, põgeneb aurik tormi eest põhja suunas, meie aga kiigume endiselt sadamasuus ja rõõmustame asjata ta tulede kadumise üle?“ küsis Gai kõhklevalt.

(Järgneb.)

Mitmesugused teated.

Autasu määramisest postivalitsuses.

Läinud aasta jõulu kuus esines üks meie vanaemaist teenijaist, Haapsalu postkontori postiljon Viipsi, postipeavalitsuse ees palvega, et temale kui kauaegsele teenijale saaks mingisugune summa autasu või kingituse näol määratud. Posti peavalitsus vastas Viipsi palve peale eitavalt, põhjendades seda krediidi puudusega.

Peaa tähendama, et hra Viipsi on 44 aast. juba postiametkonnas teeninud ja kogu aja Haapsalu postkontoris. Vene valitsuse poolt „kroonitud“ hoolsa ja kiiduväärti teenistuse eest mitmesuguste aumärkidega. Vaatamata teenistus-, kui ka eluaastate peale on Viipsi veel küllalt elurõõmus ja oma kaasteenijate, kui ka rahva keskel suures lugupidamises.

Et hra Viipsi väiksepalgaliste teenijate hulka kuulub, pealegi veneajal korjatud kopikad olude tõttu maksvuse kaotanud, siis ei ole ka tema majandusline olukord kuigi õitsev, ja autasu või kingitus poleks olnud kuidagi mitte üleliigne. Mida näeme aga meie?

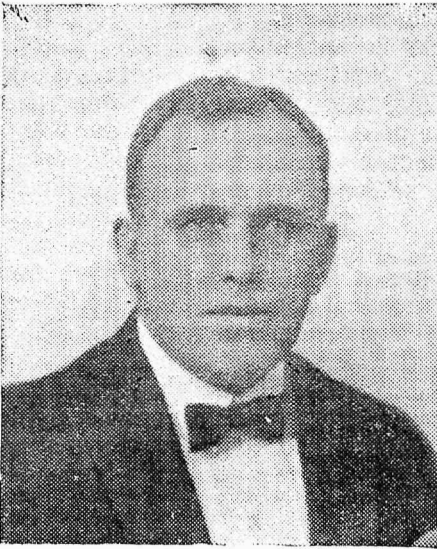
Hiljuliti läbistus ajalehist sõnum, et postivalitsuse juhtivamad jõud, kes kõik suurempalgalised, on 30 ja vähem ning rohkem teenistuse aastate eest autasu saanud, mõni kuupalga ja mõni 10.000 mk. suuruses. Usun, et kellegil põhjust ei ole selle üle kadedata, veel vähem nende ridade kirjutajal. Kuid siiski

huvitab paljuid ja ka hra Viipsi küsimus, kuidas oli neil krediidi puudusel võimalik autasu saada ja millised teened neil just autasu vääriliseks on arvatud? Leidus seal ju nimesi, kes meie vabadussõja, meie riigi loomispäevil mitte meie teenijaskonna hulgas ei asunud, vaid kusagil mujal. Hra Viipsi on aga meie riigi loomispäevist saadik truult ja energiliselt oma kohuseid täitnud, kuid autasu vääriline pole ta siiski! Jah, imelikud peavad olema teened, mis autasu määramisel arvesse võetakse...

Ülemääraliste teenijate koosseisu avaldamine raudteel viibib.

Viimastes „Riigi Teataja“ nr-des on avaldanud juba mitmed ministeeriumid oma ülemääraliste teenijate koosseisu, kuid kellel see tegemata — on teedeministeerium, olgugi, et viimane üks rikkaim seesuguse liigi teenijaist. Tähele pannes väljakuulutatud teenijate (ülemääraliste) palganorme, võib konstataerida, et need täiesti juhuslikult on kokku seatud: ühed ja samad ametalad on palga suhtes hinnatud mitmet m. o. d. i, thele on palk ja prii korter lubatud, isegi küte ja valgustus, teisel on palk madalam ja ei nähta ette ka muid soodustusi (priikorteriit, kütet jne.). Raudteel on suurem osa niisuguseid ametalasi, mis mujal eri-soodustustega hinnatud, ainult kuupalga

Tallinna telefonivõrgu ülema Jaan Martens'i 25. ametiüubel.

J. Martens sündis 15. okt. 1882 a. Läänemaal, Massa vallas, Virtsus, talupidaja pojana. Peale kooli lõpetamist Haapsalus, astus ta 14. okt. 1901 a. Riias mehaanikute kooli.

J. Martensi riigiteenistus algas 14. mail 1902 a., mil teda riigiteenijaks nimetati ja Kärkla posti-telegraafikontori juure mehaanikuks määrati. Kahe aastase teenistuse järele paigutati ta seal Haapsalusse samasse ametisse.

Tulid 1905 aasta rahutused Martensi tegevustihkav vaim ei lasknud teda ainult tollaegse vabadusliikumise pealtvaatajaks jääda, vaid tõmbas kaasa. See sundis teda ajutiselt väheseks ajaks riigiteenistusest lahkuma.

31. aug. 1906 nimetati Martens Tallinna telefonivõrgu mehaanikuks. Siit paigutati ta 26. aprillil 1911 a. Riia telegraafikontori tehniku ettevalmistuse kursustele. 29. mail 1912 nimetati Martens tehnikuks Tartu telefoni-võrku.

Tartus suutis Martens oma energilise tegevusega telefoni asjanduse alal nii välja paista, et teda seal 14. märtsil 1914 üle viidi väga vastutusrikkale kohale Riigo, posti-telegraafi-telefoni ringkonda, telefoni eksploatatsiooni laudkonna juhatajaks üle kolme kubermangu.

Olles alati eesilane ja isamaalane, kasutas Martens seal oma seisukohta eesilaste-riigiteenijate koondamiseks laialt Venemaal oma kodumaale, neile siin teenistuse võimalusi muretsedes.

See pidi temale saatuslikuks saama. Maruvenelastest ülemus hakkas teda hädaohhlikuks pidama ja 14. jaanuaril 1917. a. saadeti Martens Venemaale — Kalugasse — Orelli posti f. t. ringkonna alla. Seal tõusis Martens juba paari kuu järele Orelli telefonivõrgu juhatajaks.

Peale suurt vene revolutsiooni tuli Martens kodumaale tagasi, teenides Tallinna posti-telegraafi-

kontoris tehnikuna kuni saksa okupatsioonini. Okupatsioon sundis teda jälle Venemaale minema kuni 1919 a. juuni kuuni.

Nüüd, mil vihased lahingud frondil käimas olid, tuli ta läbi frondi jälle Eestisse.

Tallinna telefonivõrgu ülemaks määrati Martens 16. juunil 1919. a., missugusel vastutusrikkal kohal ta senini on olnud vahetpidamata.

Oma eeskujuliku hoole ja organiseerimise võimega, kaine, asjaliku ja tekiilise tegutsemisega on võinud Martens hea lugupidamise nii ülemuse kui ka alluvate ametnikkude poolt.

Seltskonna tegevusest on Martens alati intensiivselt osa võtnud.

Mitu aastat korduvalt on teda valitud teenijate esitajaks kutseühisuse kongressile, küll osakonna liigete üldise peakoosoleku ja ka telefonivõrgu teenijate poolt.

14. mail s. a. pühitses Jaan Martens oma 25. ametiüubelit.

Oma ülema juubelpäeva otsustas telefonivõrgu teenijate personal vääriliselt pühitseda ja mälestada. Kell 10 kogusid teenijad telefonivõrgust ja mõned ka teistest asutustest ülema kabinetti, kus juubilarile tähtpäeva puhul õnne sooviti ning kingitus teenijate poolt annetati.

Peale kingituse üleandmist hra Pielbuschi poolt, tervitas juubilarit posti peavalitsuse peadirektor hra Jallajas, kes oma lühikeses tervituskõnes meele tuletas head vahekorda, mis valitseb Tallinna telefonivõrgu administratsiooni ja teenijate vahel, nimetades seda väga tähtsaks teenistuse huvides, alla kriipsutades juubilarite teeneid selle hea vahekorra loomisel. Edasi valgustas kõneleja pealinna telefonivõrgu kui tähtsama asutuse erilisi raskeid töö- ja teenistuse tingimusi, alalist kokkupuutumist rahvaga ning selle kõige juures nii vähe esiletulnud sekeldusi ja konflikte; leiab, et kõik telefonivõrgu teenijad on kohusefruult töö juures, milleks kaasa aidanud telefonivõrgus valitsev loomulik vahekorra ülema ja teenijate vahel.

Kutseühisuse Tallinna osakonna juhatuse poolt tervitas juubilarit J. Kallmann, mainides Martensi erilisi omadusi, kes oskab tõmmata kindlad piirid administraatori, kaasteenija ja inimese vahel.

Olles tervitustest, kingitusest ja kaasteenijate rohkest osavõtust äärmiselt liigutatud, tänas juubilar kõiki lühidalt öeldes, et tema omas kõnes kaugeliki neid ilusaid ja häid tundmusi, mis teda väärilise meelefuluse puhul valdavad, ei suuda edasi anda.

Õhtul oli korraldatud Ühisklubis pidulik koosviibimine, millest osa võttis üle 90 inimese, kes suuremal osal telefonivõrgust ning mõned ka peavalitsusest ja mujalt.

Piduliku koosviibimise avas hra Pielbusch päevakohase kõnega. Peale selle tervitasid juubilarit peadirektor hra Jallajas, hrd Kallmann, Laak, Jaanus, pr. Trik ja prl. Kress, kes igaüks omalt seisukohalt meele tuletasid juubilarite teeneid küll telefoni arendamise, teenijatega hästi läbisaamise, organiseerimise jne. jne. aladel.

Pidulauas loeti ette mitukümmend tervitustelegrammi, mis saadefud sugulaste, tuttavate, kaasteenijate ja mitmesuguste organisatsioonide poolt.

Lõbusas ja ülevas meeleolus viibisid pidulised hilja hommikuni Ühisklubis.

peal; ei ole priikorterist juttugi, kuigi raudteel oma maju küllalt. Et raudtee „ülemääraste“ teenijate koosseisu väljakuululamine viibib, on teenijaskonnas teatud ärevus tekkinud ja mitmed on arvamisel, et

see sünnib favalise tagamõttega: peetakse asja senikaua saladuses, kui kõik küps, ja siis ei aita ka enam mingisugused nurinad või protestid hiljem leitud ebaõiglase palgajaotuse kohta.

35 aastat raudteeteenistuses.

26. mail pühitses riigiraudtee rongijuht Ferdinand Mooritza p. Vallner oma 35-aastasest teenistuspäeva. Kui poolteist aastat juure arvata, kus Vallner teenis Valgas seppade tehases, siis on Vallneril juba 36^{1/2} aastat teenitud. F. Vallner on sündinud 28. aug. 1866 a. v. kal. järele Valgamaal, Karula vallas, Nigle talus mõisamoonaka pojana — seal, „kus alati vaesus vahtis ukse ees ja kehvus kõndis kambri sees.“ Tema vanematel oli 12 poega ja 2 tütarit.

Juba noorelt kippus Ferdinand vanema venna Mihkliga Ringiste ja Sikkamäe vallakooli. Vallneril oli õppimiseks hea pea ja tahtmine, aga suur häda ja mure ei lubanud vanemaid poega koolitada ega temale raamatuid osta.

Karjas käies luges Vallner alati raamatuid, mis aga kuskilt kuidagi Vallnerile kättesaadavad olid.

Postiagentuuridest ja postiagentuuri- desse peaks võimalik olema ka raha- kirju saata.

Rahakaartide operatsioonide sisseseadmisega postiagentuurides lõpetati ära rahakirjade vastuvõtmine mainitud agentuurides. Kuigi ringkirjas 6. maist 1926. a. nr. k/112 ei ole öeldud, et lõpetatakse rahakirjade vastuvõtmine ka saatmiseks agentuuridesse, talitavad postikontorid omefi analoogiliselt ja võtavad saatmiseks agentuuridesse raha ainult transfertidega. Sarnasel kategoorilisel talitusviisil on aga omad pahed: rahakaartide sihituse tõttu läbi kontrollkontorite saabub raha sihtkohta hilinedes terve päeva. Rahaliste asjade juures on aga ühel päeval sagedasti suur fähendus. Sellepärast on ka arusaadav, miks sarnane rahasaatmise viis publikus arutihti pahameelt sünnitab.

Kolm talvet käis ka Vallner Vissi kihelkonnakoolis, mis üle kahe versia Vallneri elukohast kaugel oli. Igal esmaspäeval pandi üks nädal kartulipudrulänik, teine nädal kapsalänik Vallnerile üle öla selga, leib kotiga ette, oli siis külm ilm või sula, nii mindi kooli, puudulikud riidehilbud seljas. Hobusega kooli sõita — rikaste perepoegade kombel — ei võinud Vallner mõeldagi, sest et hobusega veeti vedusid, käidi voo- ris ja orjati mõisaf.

Peale kroonuteenistust asus Vallner raudteeteenistusse Valgas seppade tehases 1891. a. 1892. a. läks Vallner liikumise osakonda üle. Tolleaegne Valga jaamadülem Tsernusevitsh, kelle käes oli ka konduktorite reserv, nägi, et Vallner ei joonud viina ega suitsetanud, saatis Vallneri Pihkva eksamile, millega Vallner hakkama sai ja 1. jaan. 1893. a. määrati nooremaks konduktoriks.

1. aprillil 1897. a. paigutati Vallner pagasi konduktoriks. 1. sept. 1899. a. ülendati Vallner rongijuhiks. 1. apr. 1908. a. komandeeriti Vallner Varsavi reservi reisijate- ja keiserlikkude rongide peale, kus talle anneti Serbia kuninga poolt hõbeaumärk rinnas kandmiseks, diplomiga ja Maria Feodorovna poolt teise astme hõberinnamärk. Ka on annetatud Vallnerile 25 aasta laimata ja karistamata teenistuse eest 50 rubla ja veel mitmed autasud. Suurvürsti Petseris käimise ajal sai Vallner 25 rubla, ka pronksmärgi ja revolvi kandmise õiguse. 20. juulil 1914. a. sõjalaagastal komandeeriti Vallner Tallinna reservi.

1. detsembril 1916. a. komandeeriti ta Valka tagasi, 1. veebr. 1917. a. komandeeriti Vallner tulelinile Riiga, kust 20. augustil samal aastal ühes sõjavägedega oli ka Vallner sunnitud põgenema kuni Petrogradini. Kui valdasid sakslased Valga ja Pihkva, siis komandeeriti ta Omski raudteele Schadrinski reservi teenima.

1. mail 1920. a. opteeris Vallner. 16. juunil 1920. a. algas teenistus Eesti raudteel.

15. sept. 1923. a. viidi Vallner oma palvel Valga reservi, kus ta 60 aasta vanaduses pühitses oma 35-a. teenistusi.

Kaasteenijate ja oma ülemuse ees on Vallner suures lugupidamises, kuna ta peapüüdeks on alati olnud kohuste täpne täitmine. Ka reisijate vastu on Vallner korranõudja, sealjuures aga ka viisakas ja vastutulelik.

Minu arvates peaks rahasaatmine postiagentuuridest ja postiagentuuridesse täiesti fakultatiivne olema, kas rahakaartidega või rahakirjadega, nii kuidas keegi rahasaatjaist soovib. Praeguse korra paha külg annab ennast funda eriti siis, kui raha saadetakse agentuuridest agentuuri. Hilinemine on siis fervert kaks päeva sellega võrreldes, kui raha oleks kirjas saadetud.

—u.

Postivalitsus ei pole teadlik omis korraldusis.

Juba mõni aasta tagasi pandi postipeavalitsuse korraldusel rahakaartide operatsioonide toimetamine maakonna postikontorites kontoriülemate abilistele peale. Postipeavalitsus ei tea aga oma endisest korraldusest nähtavasti põrmugi ja arvab vist, et ega neil abilistel ikka muud suuremat teha pole kui uita

ühest ruumist feisi, sest mille muuga võiks siis seletada posti-peavalitsuse hiljutist korraldust, millega kohustatakse kontoriülemate abilisi isiklikult läbi vaatama postilalitusest toodud kirju.

Vaesed abilised! Neil tuleb tõesti pead murda, kuidas korraga võimalik oleks ühes toas rahakaarte vastu võtta ja teises kirje läbi vaadata. Ametnikkudele on aga mõistatuseks, miks nemad neid kirju läbi vaadata ei või, vaid seda just ülemate abilised tegema peavad.

-x.

Miks vaikivad raudteelaste kutseorganisatsioonid?

On kordunud juba paar juhust, kus Vene Nõukogude tsheka meie vagunisajaatjate arreteerimist korraldanud ja sarnased lood töötavad ka tulevikus korduda. Arreteeritute vabastamiseks olevat välisministeerium ka samme astunud, kuid milline on nende tagajärg — seda juba teame. Inimesed istuvad Vene kindluste müüride vahel rahulikult edasi ja neid ei mõeldagi seal vabastada, meie välisministeeriumi kirjadel (kui neid venelastele üldse on saadetud) ei ole mingit mõju ja nendega ei arvestata ka. Kaasteenijad on abitud pealtvaatajad, kuid nii see edasi kestuda ei tohi, ei tohi juba rahvusvahelise töölis-konna solidariteedi põhimõttes mitte. Venelaste barbaarsusele tuleb lõpp teha ja seda võib kõige kergemalt rahvusvahelisel teel.

Miks vaikivad raudteelaste kutseorganisatsioonid siin?

On vaja sarnaseid lugusi teatada kõige maailma organiseeritud töölis-konnale, käesoleval juhtumisel Amsterdami Internatsionaalile — I. T. F-le ja tarbekorral niisuguste ametite teenistuskohad, kus venelaste poolt hädaohtu oodata, kas või boikoti alla kuulutada. Lõpetatagu Venemaaga otseühenduse korraldamine meie vagunite ja teenijatega! Meil sest otseühendusest pole mingit tulu. Ei peaks see võimalik olema, siis võetagu iga meie teenija arreteerimise puhul pantvangiks ka üks nõukogude teenija ja seda võib täieliku õigusega teha. Teame väga hästi, kuid toimelavad oma sahkerdamisi siin vene vagunitesaatjad.

Puhkeajad lubatud, kuid neid ei anta.

Maksvate seaduste ja määruste järgi on riigiteenijatele võimaldatud suvekuudel puhkuste saamine. Kellele kuu, kellele 2 nädalat. Muidugi teenistusaja kestvusajaga arvestades. Et see õnnetu seadus ette näeb puhkuse andmist võimaluse korral ja ilma asetäitjata, siis on puhkused raudteelaste seas päris haruldased lood, missuguseid tuleb välja kaubelda ülemuse armust ja heatahtest. Koos seis on niivõrd kärbitud, et ilma asetäitjata läbi ei saa, viimaste palkamiseks pole krediiti ja sellaselt lahendub ka

puhkusepalvete suurem osa. Et suvekuudel „päris“ ülemus ise puhkusel on, nende aset täidavad abid ehk mõni alamastmeline ülemus, siis on puhkuste „heahtlik“ lubamine osalt ka sellega tingitud. Sellid või alamastmelised ülemused püüavad oma ülesandeid täita kõigesuurema agarusega ja näitavad, et nendel ka otsustav sõna on puhkusepalujate suhtes.

Kuumus mõjub.

Kui ilm kuum on, siis on kuum ka rahvas ja ta osutub märksa temperamentlikumaks, kui harilikul vilul ajal. Eriti võib tähele panna sarnast temperamentlikkust reisirajate keskel...

Rong väljasõidu valmis Pärnu jaamas. Rahvast murdu. Heilus kohtade pärast. „See koht, see kupee on minu! Palun siit kõiki reisirajaid välja minna, kupee minule anda! Konduktor, korrapidaja, jaama-ülem ajage need välja, võtsid minu kupee ära!“

„Lubage, proua, kas kupee on Teie poolt tervena lunastatud? Olete piletid võtnud kõigi kohtade peale?“

„Ei, seda küll mitte, aga minul, minul, või minu mehel on kupee õigus. Terve kupee õigus. Kas teate!“

„Lori! Mis tähendab terve kupee õigus?“

„Jah, aga on, näe on! Uih, kui pala ja nad võtavad mu kupee ära. Mul on õigus siin ükski olla...“

„Lori! Pole kuulda olnud!...“

„Oh sa jumal, kui kangekaelsed! Konduktor! Korraldage, korraldage, ajage välja!“

Naerdakse kooris...

Aga Issanda teed on imelikud — temperamentliku või palavuse all kannataja proua kutsel ilmuvad vagunisse asja lahendama kupee vabastamise suhtes juba rongijuht ja jaama korrapidaja.

Ei lahendata. Reisirajad, kes enne kupees istunud, jäävad kohtadele, kuid rongisabas kolistatakse ning müristatakse. Kui pea aknast välja pistan, näen, et rongile on juure haagitud erivagun, kus prouake omale eraldi kupee saab. Teisa sinna vagunisse ei lubata. Kes see prouake oli? — küsitakse. Kes ta nüüd oli, kes sest tohib rääkida, näe oli üks kõrgus või kõrguse proua ja nõudis. Neid kõrgusi meil Eestis on ju nii palju, et pole oisa ega äärt. Vähe sellest, et neile erivagunid antakse — tehakse ümber sõiduplaanid ja tullakse vastu nii kuis osatakse. On ju niisugune kord, nagu reisirajad ise teavad, aga ega tohi vastu panna, näe võtavad küsimuse ülesse kas või riigikogus, raudteevalitsuses ehk mujal ja õienda siis!

Egas meid kaitse ükski seadus nüüd. See oli vanal ajal. Nüüd ei ole seda! Ooh, palav... Palun piletid ette näidata!..